HEVOSET

10 000–20 000 euroa voittaneille lämminverisille tarjotaan eniten sarjoja. Ne täyttyvät Ruotsin kilpailukarusellista pudonneilla hevosilla. **JALOSTUSJOHTAJA TERTTU PELTONEN, SUOMEN HIPPOS**

Hevosjalostus jää kilpailutoiminnan varjoon

Jalostus on jäänyt kilpailutoiminnan varjoon, eikä maa- ja metsätalousministeriössä tunneta hevostaloutta, sanoo Suomen Hippoksen jalostusjohtajan toimesta eläkkeelle jäävä Terttu Peltonen.

KARI SALONEN

Hevosen tärkeimmät ominaisuudet ovat luonne, liikkeet, lahjakkuus ja terveys, sanoo Terttu Peltonen. Esimerkkinä Vermon raviradalla vieskeriläinen ruuna Violento.

Terttu Peltonen syyttää ravilähtöjen vähentämistä ja erikoisia tukirajauksia kriisistä, johon suomenhevonen on ajautumassa.

”Hippoksen hallitus päätti 1990-luvulla, että raveissa tarjottavista sarjoista 40 prosenttia on oltava suomenhevosille. Niitä tarjotaan nyt 30 prosenttia”, Suomen Hippoksen pitkäaikainen jalostusjohtaja kertoo.

”Kilpailumahdollisuuksia on heikosti. 600 kilometriä on liian pitkä kilpailumatka harrastajalle.”

Hän kyseenalaistaa maa- ja metsätalousministeriön virkamiesten tiedot hevostaloudesta. Kansallinen hevostuki on rajattu nyt niin, että puolet tukikelpoisista suomenhevosista jää sen ulkopuolelle.

Jotta tuen saa, tilalla pitää olla vähintään kolme eläinyksikköä.

”Yhden tamman astuttajia on 80 prosenttia suomalaisista kasvattajista”, Peltonen sanoo.

Hän vaatii tukitoimia suomenhevosen säilyttämiseksi.

”Monikäyttöinen suomenhevonen on parasta, mitä Suomi voi tarjota.”

1970-luvun viisaudet takaisin

Kasvattajapalkinnot, vähimmäisrajat jalostusoriille ja laatuvaatimukset tuontihevosille, Peltonen luettelee. Nämä tulivat voimaan 1970-luvulla, ja kaikkien pitäisi olla voimassa edelleen, hän sanoo.

”Miten silloin on voitukin olla niin viisaita?”

Kasvattajapalkintoja maksetaan edelleen, mutta lämminveristen ravihevosten jalostuksessa käytetään tuoteselostemallia. Orinäyttelyssä kirjataan arvostelu hevosesta, mutta rajoja jalostukseen hyväksymiselle ei ole.

Tuontihevosia kilpailee raveissa paljon.

”10 000–20 000 euroa voittaneille lämminverisille tarjotaan eniten sarjoja. Ne täyttyvät Ruotsin kilpailukarusellista pudonneilla hevosilla”, Peltonen toteaa.

Laadusta seuraa laatua

Laadukkaat hevoset saavat aikaan myönteisen kierteen, Peltonen muistuttaa.

”Kaikki niiden perässä tuleva on laadukasta. Hyvästä hevosesta maksetaan enemmän, sitä pelataan ja siitä kiinnostutaan.”

Jalostusvalinta on vain todennäköisyyksiä ja matematiikka, hän tiivistää, ja muistuttaa, että yhden yksilön perusteella ei voi päätellä paljonkaan.

Ravihevosten jalostus on tuottanut tulosta.

Suomenhevosten keskimääräinen nopeus on parantunut noin 30 prosenttia ja lämminveristen lähes 40 prosenttia edellisten 30 vuoden aikana.

Hevosten terveystilanne huolestuttaa Peltosta.

”Lämminveristen ravihevosten kasvuhäiriöt ovat lisääntyneet eikä pelkästään Suomi voi niitä estää. Nykyään varsat menevät starttiin klinikan kautta.”

”Onneksi lämminveriset voidaan hylätä jalostuksesta edes perinnöllisen sairauden vuoksi.”

Suomenhevosen sukusiitosaste on noussut jopa prosentilla ikäluokkaa kohden, Peltonen kertoo. Sukusiitosasteen hallitsemiseksi astutuskiintiötä, 150 tammaa vuodessa oritta kohti, voidaan joutua kiristämään, hän ennustaa.

Suomenhevosoritta ei hylätä jalostuskäytöstä perinnöllisen vian vuoksi, jos sillä on loistavat kilpailutulokset. ”Se on virhe. Suomenhevosen kasvuhäiriöt ovat lisääntyneet.”

HANNA SALONEN

Arvostelu edellyttää puolueettomuutta

Terttu Peltonen aloitti Hippoksen jalostusagronomina huhtikuussa 1984. Myöhemmin nimike muuttui jalostusjohtajaksi.

”Työ Hippoksessa hevosasioiden parissa on mielekästä ja kiinnostavaa, ei siellä ehdi tulla muuta mieleen”, hän toteaa.

Yhden huonon puolen Peltonen mainitsee:

”Kun asuu Helsingissä kerrostalossa, ei voi omistaa hevosta.”

Toisaalta hän on todennut sen olevan työn kannalta parasta.

> Jalostus on valintaa ja hevosia arvostellaan. Siinä on oltava täysin objektiivinen ja lahjomaton.«
>
> **TERTTU PELTONEN**

”Jalostus on valintaa ja hevosia arvostellaan. Siinä on oltava täysin objektiivinen ja lahjomaton.”

Peltonen on ollut Suomenratsut ry:ssä mukana kolmekymmentä vuotta. Se on ollut hänen tapansa harrastaa ja puolustaa suomenhevosta muiden rotujen rinnalla.

Neljä asiaa nousee Hipposajalta muiden yläpuolelle.

”Vieskerin Elitkamp-voitto Solvallassa vuonna 2000, Express Riden hämmästyttävän korkea jalostuspanos lämminverisillä, opintomatka hevosjalostusliittojen kanssa Yhdysvaltoihin 1989 ja valtakunnallisissa varsanäyttelyissä esitetyt hienot varsat.”

Ypäjältä Hippokseen

Ennen Hippos-talon aikaa Peltonen ehti työskennellä Ypäjällä Valtion hevosjalostuslaitoksella yhdeksän vuotta.

Työhön kuului tutkimusta, opetusta ja hallinnollisia tehtäviä.

”Kun on kaksi- tai kolmesataa hevosta ympärillä, olo tuntuu mukavalta”, Peltonen kuvailee aikaa Ypäjällä.

Peltosen kiinnostus eläimiin syntyi lapsuudessa Kiukaisissa. Kotona ei ollut eläimiä, mutta naapurissa sai lypsää lehmiä ja ratsastaa hevosilla.

Kun eläinlääketieteellisen tiedekunnan ovet eivät auenneet toisellakaan yrittämällä, Peltonen valitsi maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan.

Opinnäytetyöt liittyivät hevosiin ja kavereiden kanssa aika kului Käpylän raviradalla ja ratsastamassa.

HANNA SALONEN

Salon talliratkaisu tarjoaa ulkoilmaa ja paljon liikuntaa

IITTI

Ravivalmentaja **Matias Salo** yhdistää tallissaan mahdollisuudet hevosten lajinmukaiseen käyttäytymiseen ja käytännöllisyyden kilpahevosten valmentamisessa.

Hän on itse suunnitellut vuonna 2007 Iitin Kausalaan valmistuneen tallirakennuksensa.

Innostus lajiin jo pikkupoikana

Matias Salo viihtyi raveissa jo pikkupoikana ja innostui lajista. Kokemusta ja oppia karttui talleilla työskennellessä, 1990-luvulla myös ulkomailla.

”Oli ihan oma ajatukseni tallia suunnitellessa, että hevosten pitää pystyä asumaan ulkoilmassa mahdollisimman paljon.”

”Hevosten pitää myös pystyä liikkumaan vapaasti niin paljon kuin ne haluavat”, Salo kertoo filosofiastaan.

”Samankaltaisia talleja on kai ollut jossain aiemminkin, mutta itse en ole niitä nähnyt.”

Salon yhdentoista hevosen tallissa on vesikiertoinen lattialämmitys sisäkäytävällä. Tallin karsinat sen sijaan ovat pääsääntöisesti kylmiä.

”Jokaisesta karsinasta on ovi suoraan ulos. Normaalisti ovet ulos ovat auki ja karsinasta sisälle tallikäytävälle johtavat umpinaiset ovet kiinni. Jokaisen karsinan yhteydessä on reilun kokoinen tarha. Tarhat ovat vierekkäin niin, että lajitoverit ovat lähietäisyydellä”, Salo kertoo.

Kun hevosella ajetaan, tai on muu syy ottaa se sisälle, pannaan karsinan ulko-ovi kiinni ja sisäoven yläluukku auki. Karsina lämpenee, ja ilmanvaihtojärjestelmä pakottaa karsinaan raitista ilmaa.

Huono ilma poistuu oven luukun kautta ja kulkeutuu tallin pesupaikalle, jossa on ilmanpoisto.

Järjestelmässä on lämmöntalteenotto.

Hevosen hiottua treenissä se jätetään sisälle karsinaan kuivattelemaan.

SATU PITKÄNEN

Matias Salo ajaa Top Dreamcatheria omalla harjoitusradallaan.

Kun se on kuiva, karsinan sisäoven luukku suljetaan ja ulko-ovi avataan, ja loimitettu hevonen siirtyy jälleen omaan yksityiseen pihattoonsa.

Kilpahevosten valmennusta

2000-luvun alkupuolella Salolla oli jatkuvasti valmennuksessaan kolmesta neljään hevosta vuokratuilla karsinapaikoilla. ”Koko ajan oli mielessä oma, mieleinen talli, jossa voisi pyörittää sopivan kokoista toimintaa. Vuonna 2002 ostettiin tämä paikka. Se oli pelkkää kantoa ja kaadettua metsää.”

Freddie Ale odottaa lenkille lähtöä. Treeniohjelma kirjataan tarkasti seinällä olevaan tauluun.

”Kaivinkoneet ovat käyneet eräänkin kerran tässä pyörähtämässä, ennen kuin paikasta tuli tämän näköinen”, naurahtaa Salo.

Talon valmistumisen jälkeen vedettiin pari vuotta henkeä, ennen kuin talli ja harjoitusradat rakennettiin. Nykyisin tallissa on Salon perheen lisäksi töitä yhdelle palkatulle työntekijälle.

”Paikat on suunniteltu ja rakennettu kilpahevosten valmentamiseksi. Ei ole ollut tarkoitus alkaa opettaa varsoja. Joskus on ollut joku 3-vuotias hevonen, mutta sen pitää jo pystyä kilpahevosen vauhteihin, jotta se sopii tähän treenikonseptiin.”

”Meillä on rakennettu tietty systeemi, ja sillä mennään pääsääntöisesti. Nuorten hevosten valmentaminen on erilaista ja se voisi sotkea joko järjestelmän.”

Ruunat toistensa seurassa

Salo Stablen valmennettavista yhdeksän on ruunia ja kaksi oreja. Suurin osa hevosista on kimppatallien omistuksessa. Hevoset tulevat Salolle valmiina kilpahevosina.

Joskus jokin omistajaporukka saattaa olla kiinnostunut hankkimaan uuden hevosen, ja verkot heitetään vesille Suomessa tai Ruotsissa. Jos Salo saa silmiinsä riittävän kiinnostavan hevosen, hän ottaa puhelimen kouraansa ja etsii sille kiinnostuneet ostajat. Hevosia tarjotaan myös suoraan valmennukseen.

”On meillä joskus ollut tammojakin, mutta en oikein tullut niiden kanssa juttuun. Joskus varmaan alkoi lenkillä pänniä jonkun tamman kanssa”, Salo muistelee.

Tammojen puuttuminen on kuitenkin hyväksi tallin kahdelle orille ja yhdeksälle ruunalle. Koska tarhat ovat lähekkäin, on hyvä, ettei joukossa ole kiimaisia tammoja sekoittamassa orien päitä.

”Yleensä nämä ruunat tulevat hyvin toimeen keskenään, ja ne voisivat vaikka ulkoillakin yhdessä. Ne eivät vain osaisi mennä takaisin omiin karsinoihinsa. Ja tietenkin jos joku potku jalkaan osuisi, niin se olisi varmasti päivää ennen vuoden pääkilpailua”, Salo toteaa.

SATU PITKÄNEN